

Tadqiqot **uz**

ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ

2020

- » Ҳуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидағи изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

conferences.uz

No 21
31 октябрь

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 21-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
23-ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
21-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-23**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
21-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-23**

ТОШКЕНТ-2020

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2020]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 21-күп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 октябрь 2020 йил. - Тошкент: Tadqiqot, 2020. - 10 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишиланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илфор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фаргона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманганд мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

PhD Шакирова Шоҳида Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази)

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт универсиети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Ҳуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Ҳуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманган мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содикович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаптириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содикович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаптириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаҳхоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулdir.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

АГРОПРОЦЕССИНГ РИВОЖЛАНИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

1. Aziza Abdullayeva

SIDERATLARNING O`SIMLIK HAYOTIDAGI AHAMIYATI 7

АГРОПРОЦЕССИНГ РИВОЖЛАНИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

SIDERATLARNING O'SIMLIK HAYOTIDAGI AHAMIYATI

*Aziza Abdullayeva
Namangan muhandislik-texnologiya instituti talabasi
Toshimova Gulira'no
Buxoro davlat universitet talabasi:*

Annotatsiya: Mo'l hosil – har bir fermerning orzusi. Biroq, miqdor uchun kurashda nafaqat kelajakdag'i mahsulotlarning sifatini, balki turli xil kimyoviy o'g'itlar va himoya vositalarini qo'llash oqibatlarini ham yodda tutish kerak. Bugungi kunda tuproqning unumdorligini oshirishning juda ko'p turli xil usullari mavjud, ammo bu usullarning deyarli ko'pchiligi kimyoviy usul hisoblanadi. Kimyoviy usulda yerga ishlov berish esa ko'p hollarda tuproqni tabiiy unumdorligini yo'qotishiga sabab bo'ladi. Bu esa o'z navbatida yerga ishlov berish uchun ortiqcha harajatni keltirib chiqaradi. Ekin almashinuvini yaxshilash, tuproqni boyitish va hosildorlikni oshirish uchun ko'kat(siderat) o'g'itlardan foydalanish lozim. Ko'kat(**siderat**) o'g'itlar – tuproq tarkibini yaxshilaydi, uni organik birikmalar bilan boyitadi va begona o'tlarning ko'payishiga to'sqinlik qiladi.Organik dehqonchilikda ko'kat o'g'it sifatida ishlatiladigan 300 dan ortiq ekinlar mavjud.

Kalit so'zlar: tuproq, siderat(ko'kat) o'g'it, kimyoviy usul, azot, fosfor, kaliy, javdar, suli, no'xat, xantal, lyupin, raps.

Аннотация: Богатый урожай – мечта каждого агрария. Однако, в борьбе за количество, стоит помнить не только о качестве будущей продукции, а и о последствиях применения различных химических удобрений и средств защиты. Внастоящее время есть много разных способов повысить плодородие почвы, но почти все они химические. Химическая обработка почвы часто приводит к потере естественного плодородия почвы. Это, в свою очередь, увеличивает стоимость обработки почвы. Удобрения сидератов следует использовать для улучшения севооборота, обогащения почвы и повышения урожайности. Удобрения сидераты улучшают состав почвы, обогащают ее органическими соединениями и препятствуют росту сорняков. Существует более 300 культур, которые используют в органическом земледелии в качестве зеленых удобрений.

Ключевые слова: почва, сидерата, химический метод, азот, фосфор, калий, рожь, овес, горох, горчица, люпин, рапс.

Annotation: Abundant harvest is the dream of every farmer. However, in the fight for quantity, it is necessary to keep in mind not only the quality of future products, but also the consequences of the use of various chemical fertilizers and preservatives. It is a chemical method. Chemical tillage often causes the soil to lose its natural fertility. This, in turn, increases the cost of tillage. Siderate fertilizers should be used to improve crop rotation, enrich the soil, and increase yields. Siderate fertilizers - Improves soil composition, enriches it with organic compounds and prevents the growth of weeds. There are more than 300 crops used as green manure in organic farming

Keywords: soil, siderate (green) fertilizer, chemical method, nitrogen, phosphorus, potassium, rye, oats, peas, mustard, lupine, rapeseed

Sideratlar turli kimyoviy o'g'itlardan voz kechish imkonini beradi.Rim agrar tarmog'inining paydo bo'lishi tarixida "sidera" so'zi "osmondan quvvat olgan yulduz" degan ma'noni anglatadi. O'sha davrdayoq, Rim qishloqlari ko'kat o'g'itlarni organik dehqonchilikning eng muhim tarkibiy qismi ekanligini tushunishgan. Bu o'simliklar turli haroratga chidamli: ularni erta bahorda ham, kuzda ham asosiy ekinlarni ekish oralig'ida ekish mumkin. Siderat gumus zaxiralarni to'ldiradi, haydaladigan qatlanning unumdorligini oshiradi va tuproqning kislotaligini pasaytiradi.

Soya, jo'xori, makkajo'xori va kungaboqar kabi o'simliklar tuproqni yemiradi, shuning uchun

hosilni yerdan yig'ib olgandan keyin tuproqni to'ydirish va oziqlantirish kerak. Bu vazifani sideratlar bajaradi. Ko'kat(siderat) o'g'itlar tuproq tarkibini yaxshilaydi, uni organik birikmalar bilan boyitadi va begona o'tlarning ko'payishiga to'sqinlik qiladi. Tuproqni "ozиqlantirish" turli xil bo'lishi uchun har xil sideratlardan foydalanish va ularni almashtirish kerak. Begona urug'larning paydo bo'lishiga yo'l qo'ymaslik kerak. Yashil massani o'z vaqtida o'rish kerak, aks holda o'simliklar "yordamchilar" dan "zararkunandalarga" aylanadi. Erta bahor, o'rta bahor, yoz va kuz ekinlarini ajratib olish zarur. Tuproqda ko'kat o'g'itni ekish vaqtি o'simlikning harorati va suv xususiyatlariga, iqlim sharoiti va foydalanish maqsadlariga (tuproqni ma'lum bir ekin ekishga tayyorlash yoki umuman tuproq holatini yaxshilash uchun) bog'liq. Ko'kat o'g'itni tanlashda quyidagilarni e'tiborga olish kerak.

Tuproq turi: Tuproqli mikroelementlar, chirindi bilan boyitish uchun dukkakkililar oilasiga mansub bug'doy, javdar, suli kabi o'simliklarni almashib ekishda qo'llash lozim.

Tuproq namligi: Agar namlik ko'rsatkichlari yuqori bo'lsa, unda ko'p miqdordagi namlikni iste'mol qiladigan sideratni ekish kerak, masalan, lupin va javdar. Qumli tuproqlarda va qurg'oqchil joylarda namlik yetishmasligiga chidamli o'simliklarni ekish lozim, masalan: fatseliya yoki raps.

Kasallikdan himoya qilish: Sanitariya maqsadlari uchun asosiy ekinlarning kasalliklarini yo'q qilish uchun turp, kalendulagullari, xantal sepilishi kerak. Nafaqat bir turdag'i sideratdan balki, turli sideratlar aralashmasidan foydalanish ham maqsadga muvofiq. Odatda, dukkakli, donli aralashmalarga talab yuqori.

Har qanday bir yillik o'simlikni siderat deb hisoblash mumkin. Eng ko'p uchraydigan siderat o'simliklar: suli, lyupin, no'xat, raps, javdar, xantalvafatseliya. Masalan, agar tuproqda azot yetishmasa beda, no'xat, fosfor yetishmasa lyupin, ekish mumkin. Don va kungaboqar o'simligi arzon va tez o'sishi bila najralib turadi. Qishki javdar yerni begona o'tlardan tozalaydi. Ammo, tuproqda nima yetishmayotganini aniqlash uchun agro kimyoviy tahlil qilish kerak.

Bahorda, ko'kat o'g'it, asosiy ekinlarni ekishdan uch hafta oldin ekilgan bo'lishi kerak. Agar asosiy ekinlarni ekish uchun uch haftadan oz vaqt qolgan bo'lsa, unda ko'kat o'g'it ekishning foydasi yo'q – avval ular o'sib chiqishi kerak va shundan keyin yuqori ildiz tizimini hosil qiladi. Yozda asosiy ekinlar o'rniga ildiz sistemasi kuchli rivojlangan siderat o'simliklarini ekish mumkin. Masalan, lyupinining ildizi ekilganidan keyin bir hafta ichida 225 sm ga yetadi, shuning uchun bu tuproq g'ovakligini tiklanishini ta'minlaydi. Keyingi yil, ekish tartibi boshqa kartada takrorlanadi. Shu bilan bir necha yil davomida butun dala chirindisini yaxshilaydi. Kuzda hosilni yig'ib bo'lgach ko'kat o'g'it ekiladi. Tuproqni tiklash va kuzgi hosildan keyin bahorgi dalaishlariga tayyorgarlik ko'rish uchun qishki javdar yoki jo'xri ekish maqbuldir. Ular sovuqqa chidamli. Bahorda unib chiqadilar.

Samaradorlikni oshirish uchun ekish qoidalariga rioya qilish kerak. Tuproqni yaxshilash va mo'l hosi lolish uchun bir nechta qoidalar mavjud. Shunday qilib, sideratlar o'sishi uchun o'rib olinishi va maksimal o'sishiga imkon bermaslik kerak, lekin ularni qazib bo'lmaydi. Agar maqsad tuproqni tiklash bo'lsa, unda ildiz tizimini shikastlamaslik uchun ko'kat o'g'itlarni ko'ndalang yoki tekis kesish lozim. Bundan tashqari, kuzda ekilgan ko'kat o'g'it, bahorda yerni haydashga hojat qoldirmaydi. Dalani begona o'tlardan himoya qilish uchun faqat kichik hajmda emas, balki katta hajmdagi maydonlarga ekish kerak. Ammo asosiy qoidaularni tegishli ekinlardan oldin yoki keyin ekish emas: masalan, ko'kat o'g'it, lupin, loviya va no'xatdan, xantal esa turpdan keyin ekish kerak emas.

Sideratlar va sabzavot ekinlari

(1-jadval)

O'simlik	Engyaxshisideratlar	Sideratsifatidaekishmumkinemas
Baqlajon	Lyupin, soya, ko'kno'xat,mahalliy no'xat,loviya,yasmiq,beda.	
Ko'kno'xat	Xantal, turp, raps.	Lyupin, loviya,soya,mahalliy no'xat, ko'k no'xat, yasmiq, beda
Qulupnay	Lyupin, suli, fatseliya, xantal.	
Karam	Lyupin, loviya, soya, ko'kno'xat, mahalliyno'xat, yasmiq,beda.	Xantal, turp, raps.
Kartoshka	Turp, xantal, raps, suli.	Kungaboqar
Piyoz	Xantal, raps, loviya,	Kungaboqar, makkajo'xori.

Shunday qilib, ko'kat o'g'itlar o'tmishdosh sifatida ajoyib ekinlardir. Bilim va malakali texnik yondoshuv bilan, ko'kat o'g'itlar tuproq unumdorligini oshiradi, kultivatorga qaraganda tuproq gruntini yaxshilaydi va shuningdek yaxshi hosil olish imkonini beradi.

Foydalaniman adabiyotlar:

1. "Как правильно выбрать и использовать сидераты" П. Бойко, Н. Коваленко. Пропозиція.
- 2017. - № 1.
2. plodorodie.ru

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 21-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(23-қисм)

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳих: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.10.2020

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000